

Contents

Greg Egan je autorem, který doslova překypuje nápady, které jeden jako druhý velmi přesvědčivě nabourávají naši každodenní realitu. Ve svých psychedelických sci-fi povídkách (u nás vyšla sbírka [Axiomat](#)) a románech (např. [Úzkost](#), [Karanténa](#), [Město permutací](#)) dokáže běžné představy o světě převrátit naruby – nebo, jako v případě této povídky, na stranu. Původně povídka vyšla [pod názvem Bit Players v magazínu Subterranean Press](#). Jestli se Vám povídka bude líbit, budeme vděční, když se o ni podělíte dál.

1

Ze spánku ji vytrhlo bolestivé škubnutí v pravém lýtku, a pak už ji udržel vzhůru okolní neodbytný jas. Otevřela oči a zírala na sluncem zalitou skálu. Oblý strop z hrubého šedého kamene nad ní jí nebyl nijak povědomý – ale co jiného místo něj očekávala? Neměla na to odpověď.

Ležela na nějaké podložce, ale cítila skrz ni pod sebou tvrdost kamene. Pohnula očima, aby ze svého okolí spatřila víc. Byla v jeskyni, deset nebo dvanáct stop od ústí – dost hluboko na to, aby její úhel pohledu neodhaloval ze světa venku nic než jasně modrou oblohu. Jak se začala zvedat na nohy, aby se vydala k ústí jeskyně, nečekaně jí na tvář zdola dopadlo sluneční světlo, a tak zvedla ruku, aby si zastínila oči.

„Opatrně,“ varoval ji ženský hlas. „Zotavila ses rychle, ale můžeš být pořád zesláblá.“

„Dobře.“ Vrhla pohled za sebe dozadu do jeskyně a ve stínech dokázala rozeznat ženský obličej. Ale pokračovala v chůzi. S každým dalším krokem jí sluneční světlo dopadalo na větší část těla, rozehřívalo jí hrudník a břicho i přes

hrubou tuniku, dosáhlo pod dolní lem a dotklo se jejích holých kolen. Tato poslounnost jako by naznačovala, že dno jeskyně je nakloněné – že jeskyně je jako hlaveň pušky namířená na bod vysoko na obloze, výš než právě vyšlé slunce – ale její smysl pro rovnováhu trval na tom, že jde po rovině.

U ústí jeskyně si klekla, a trochu rozechvělá vyhlédla ven. Byla předkloněná téměř vodorovně, a dívala se přímo dolů, ale holá šedá skála venku vypadala, jako by prostě stála v nějaké jámě a vyhlížela nad zem. Skála tvořila příkrý útes, který pokračoval, kam až dohlédla, a postupně se rozplýval v mlžném oparu. Když pozvedla zrak, měla před sebou celou polokouli oblohy, se sluncem na půli cesty mezi „horizontem“ přímo pod ní a středem modré kopule, který měla před sebou a který by v méně šíleném světě byl zenitem.

Odstoupila zpět do jeskyně, ale pak si nemohla pomoci: musela vidět i zbytek, aby si byla jistá. Lehla si na záda a posunovala se ven, dokud jí strop jeskyně nepřestal bránit ve výhledu. Zírala na zubatou skalnatou zeď, která se táhla dál nahoru stejně jako dolů, dokud se nerozplynula za horním „horizontem“. Studený, suchý vítr se jí tlačil na obličej.

„Proč je všechno otočené?“ zeptala se.

Uslyšela pleskání sandálů na kameni, potom ji ta žena chytila za kotníky a odtáhla zpět od okraje. „Chceš zase spadnout?“

„Ne.“ Čekala, až se její smysl pro rovnováhu ustálí, a pak se zvedla na nohy a obrátila se na svou nevrlou společnici. „Ale vážně, kdo posunul oblohu?“

„A kde jsi čekala, že bude?“ zeptala se žena hloupě.

„Ehm-“ Ukázala na strop jeskyně.

Žena se zamračila. „Jak se jmenuješ? Ze které jsi vesnice?“

Jméno? Sáhla po něm, ale nic tam nebylo. Potřebovala najít nějakou náhražku, než dostane příležitost se na své jméno rozpomenout. „Jsem Sagreda,“ rozhodla se. „Nepamatuju si, odkud jsem.“

„Já jsem Gersa,“ odpověděla jí žena.

Sagreda se podívala zpět přes rameno, ale jen ji zase oslepilo stoupající slunce. „Mohla byste mi říct, co se stalo se světem?“ poprosila.

„Chceš tím říct, že jsi zapomněla na Pohromu?“ zeptala se Gersa skepticky.

„Jakou pohromu?“

„Když se gravitace obrátila na bok. Když nás přestala přitahovat do středu Země a místo toho nás začala táhnout na východ.“

Sagreda řekla, „Jsem si celkem jistá, že to bych si pamatovala, kdybych se s tím už dřív setkala.“

„To musel být pořádný pád,“ prohlásila Gersa. „Hlídala jsem tě celý den, ale možná už jsi tam na výstupku ležela nějaký čas.“

„V tom případě vám dlužím svůj dík,“ odpověděla Sagreda. Gersa neměla šedé vlasy, ale její obličej byl plný vrásek; ať už byl její věk jakýkoliv, nemohla mít lehký život. Byla oblečena v hrubě utkané tunice podobné té, kterou měla na

sobě Sagreda, a její sandály vypadaly, jako by byly ručně ušity ze zvířecí kůže. Sagreda sklonila pohled na své vlastní tělo. Její ruce byly odřené, ale zranění byla vyčištěná.

„Jestli opravdu nevíš, odkud jsi, budeme ti muset najít místo ve vesnici,“ prohlásila Gersa.

Sagreda čekala v tichosti. Jedna její část byla zahanbena velkorysostí této nabídky, ale jiné její části se to přičilo – jako by po ní vyžadovali souhlas s mnohem méně benevolentní asimilací. Kámen pod chodidly ji studil.

„Co nám brání spadnout?“ zeptala se.

„Jak to myslíš?“

„Když gravitace směřuje na východ, všude...“ Sagreda ukázala na zem, „tak co brání této skále, aby nepadala na východ?“

„Skála pod ní,“ odpověděla Gersa bez mrknutí oka.

„Ha!“ Sagreda čekala, že se žena usměje a připustí, že si dělala legraci. „Možná jsem zrovna spadla na hlavu, ale není mi pět. Když skálu pod námi nedrží nic než další skála *pod ní*, a platí to pro celou planetu... tak nás vlastně nedrží nic. To byste klidně mohla říct, že kolo se nemůže točit, protože každá jeho část brání v pohybu vedlejším částem.“

„Myslela jsem skálu, která je blíž středu Země,“ vysvětlila Gersa. „Věříme, že Změna nezasahuje až úplně do středu. Jakmile se dostaneš dost hluboko, gravitace je zase normální. Konec konců, to stejné se děje výš nad zemí: Měsíc nás stále obíhá jako dřív.“

Sagrada začala zkoumat stěny jeskyně. „Takže tato skála je přitahována na východ vlastní vahou, ale říkáte, že je částí nějaké hlubší skály, který *není* přitahována na východ... a že to stačí na to, aby pod námi nezačala padat?“ Šedý minerál kolem nich jí připomínal žulu, ale ať už to bylo cokoliv, rozhodně vypadal pevně a nepoddajně.

A těžce.

„To ale stejně nedává smysl,“ řekla. „Jaký jste před Pohromou viděla nejdelší výčnělek, který by trčel z útesu?“

„Nic o těch dobách nevím,“ prohlásila Gersa.

Ani Sagrada neměla žádné jasné vzpomínky. Ale přesto si dokázala představit skaliska s různými tvary, a ohodnotit je na škále od věrohodných až po nemožné. „Pochybuju, že by někdy někde existoval výčnělek delší než třicet nebo čtyřicet stop, a i tak by se nejspíš částečně opíral o nějaký přírodní oblouk – čtyřicet stop skály trčících jako prkno do strany prostě nemůže být! Pokud ta Změna zasáhla výškový rozsah, který by zahrnoval většinu povrchů na Zemi – kdyby ne, proč žijeme tady, namísto nějakého místa, kde bychom v nějakých nížinách nebo výšinách mohli žít normální život v normální gravitaci? – potom musí tahle síla tlačit na východ kusy skal, které mají tisíce stop. A když takovému masivu nebrání v pohybu na východ vlastní vahou nic než to, že na jednom konci navazuje na hlubší skálu, prostě se ulomí. Sousední skály nepomůžou: musí nést vlastní váhu, nemají se o co jiného opřít. Takže všechno až od hloubky, kdy se Změna začne projevovat, by teď mělo být na padrt: nekonečný sesuv balvanů, řítících se dokola v čím dál tím rychlejších kruzích.“

Gersa rozpažila ruce. „Nevypadá to tak.“

Sagreda si promnula spánky. „Ne, to tedy nevypadá,“ připustila. Možná se prostě mýlila v pevnosti skály. Amnézie nebo ne, byla si celkem jistá, že nikdy nebyla vystudovaný geolog.

„Když skály nepadají, co písek?“ podivovala se. „A co oceány! Kolem planety by se měl řítit největší možný vodopád – a padat rychleji s každým obletem!“

„Možná padá,“ připustila Gersa. „Kdo ví, jaké divy bychom mohli najít v jiných krajích? Nedokážu říct; nikdy jsem neopustila vesnici.“

„A co vzduch?“ Sagreda se přiblížila ústí jeskyně. „Venku fouká silný východní vítr, ale proč nezrychluje?“

„Tření?“ navrhla Gersa.

To Sagredu zastavilo. Věděla, že kámen, padající vzduchem, nebude zrychlovat navždycky: postupně se tření srovná s jeho váhou a bude nadále padat nějakou konečnou rychlostí. Takže možná by vrstva vzduchu padající kolem povrchu Země mohla dosáhnout podobného stavu.

Ale co přesně bylo vlastně tření? Tvorba tepla z jiných druhů pohybu. Takže jestli tření odebíralo vzduchu všechnu tu rychlost, kterou by jinak získal tak dlouhým pádem, určitě by měl být vítr horký jako z pece, a povrch by měl být žhavý jako tepelný štít vesmírného modulu, který se vrací na Zemi.

„Je tu další problém, kterému nerozumím,“ řekla Sagreda. „Co se stalo se zachováním energie?“

Gersa se zamračila. „Zachováním?“

Sagreda nedokázala říct, jestli si z ní žena dělá legraci, ale ať už ten pojem znala nebo ne, Gersa určitě musela ten koncept intuitivně chápat.

„Předpokládejme, že hodím kámen z nějakého místa dost daleko od povrchu, aby přeletěl všechny překážky a obletěl celou Zemi. Kdyby neshořel vlivem tření, vrátil by se na místo, odkud jsem ho hodila, rychleji než vystřelená kulka. Mohla bych získat jeho energii, a zase ho hodit, znovu a znovu, kolikrát bych chtěla.“

„Tak hodně štěstí při chytání,“ ušklíbla se Gersa.

„Jsem překvapená, že to ještě nikdo neudělal.“ Sagreda se rozhlédla po prázdné jeskyni. „Ale předpokládám, že elektřinu tady nemáte.“ O praktičnost myšlenky však nešlo: tíživý byl fakt, že by to v principu mělo jít. „Možná Země funguje jako nějaký druh zásobníku?“ přemýšlela. „Jak kámen krouží dokola pořád rychleji, možná se díky tomu Země točí o něco pomaleji?“ Kdyby pro každou sílu existovala stejná síla, působící opačným směrem, možná by tah, který kámen poslal na východ, byl vyvážený západním tahem na planetu, takže by se to vzájemně vykrátilo. „Dává to smysl?“

Gersa nic neříkala. Sagreda řekla, „Proč já to vlastně nevyzkouším? Hned budeme vidět, jak to je.“

Prohledala jeskyni a našla několik oblázků různé velikosti, které vzala zpět na místo, kde stály s Gersou, a rozložila je na zem. Cvrnkla do největšího, a zasáhla s ním nejmenší, který odletěl do jeskyně.

„Ten malinký byl původně v klidu, a pak získal přesně to množství energie, které mu ten velký mohl předat, aby to uspokojilo zákon o zachování energie. Je to tak?“ Plus mínus trocha energie ztracená na tření a zvuk. Co dalšího mohlo mít vliv na výslednou rychlost kamínku?

Gersa to nijak nenapadla, takže Sagreda pokračovala. „Tak se teď podívejme, co se stane, když zasáhnu těžší kamínek.“ Opět cvrnkla do velkého kamínku, který udeřil do většího cíle, a ten se odkutálel – ale o dost pomaleji, než ten předcházející.

Nic z toho nepřišlo Sagredě jako překvapivé. A když nad tím přemýšela, tyto nepříliš výjimečné výsledky se zdály být nevyhnutelné, když vzala v potaz, že vůbec žije. Všechna ty biochemické procesy v každé buňce jejího těla spoléhaly na pravidla molekulárního kulečnicku, která platila ještě předtím, než vůbec začal život. Jen tak je přes noc změnit by bylo fatální.

Gersa řekla, „Co ti tedy tohle tvé hraní říká?“

„Menší kamínky byly původně nehybné,“ odpověděla Sagreda. „Pak převzaly nějakou energii od jiného, většího tělesa, a tím se rozhýbaly na určitou rychlost. Ten druhý kamínek se pohyboval pomaleji než první. A jediný důvod pro to byl fakt, že druhý kamínek byl těžší – všechno ostatní zůstalo stejné.“

„Takže...?“

„Kdybych ty dva kamínky *upustila*, a nebyl by tu vzduch, který by je zpomaloval, a čekala bych, než obletí kolem dokola... padaly by bok po boku a dorazily by zpět se stejnou rychlostí. To znamená, že *nejde* vyvažovat energii,

kterou získají, tím, že ji odečteme od pohybu Země! Aby se síly navzájem potlačily, musel by těžší kamínek padat pomaleji než lehčí – stejným způsobem, jako když tytéž zákony určují rychlosti po nárazu.“

„Jak si můžeš být jistá, že by nepadal pomaleji?“ zeptala se Gersa.

„Ale prosím vás! Myslíte, že kdybych ty kamínky svázala dohromady provázkem, že by to nějak magicky změnilo rychlost, kterou padají? Myslíte, že bych já sama padala pomaleji, kdybych s sebou nosila kámen?“

„Hmm.“ Gersa s těmi vymyšlenými scénáři nesouhlasila, ale stále to nevypadalo, že by chápala, co by to znamenalo, kdyby je odmítla.

Sagreda zmlkla, a zkoušela si ty čím dál tím více pochybné principy změněného světa přehrávat v mysli. „Něco není v pořádku s celou tou myšlenkou padání v kruhu,“ řekla. „Něco základnějšího než jen možnost nekončícího pohybu. Jen na to úplně nemůžu přijít... ale když mi dáte chvilku času, jsem si jistá, že mně to napadne.“ Měsíc přece odjakživa *padal dokola* kolem Země, takže nešlo o to, že by samotný tvar trasy byl absurdní – ale Měsíc nezačal z klidového stavu a nekroužil kolem čím dál tím rychleji.

„Proč pořád popíráš důkazy, které ti dávají tvé smysly?“ zeptala se Gersa nakrknutě. „Říkej si co chceš, ale zem v této jeskyni nepadá! Proč se s tím nemůžeš smířit?“

„Einstein,“ vzpomněla si Sagreda, „říkal, že uvnitř padajícího výtahu byste klidně mohla plavat mezihvězdným prostorem. Když jste ve volném pádu, nic nevážíte, a nemůžete opravdu *vidět* důsledky gravitace – dokud věci

nevidíte z vyšší perspektivy. Když se budete dívat na věci, jak padají – blízké věci, které jde sledovat jen chvíličku – tak se budou, pokud se vás týká, pohybovat po přímkách a konstantní rychlostí, tak, jak se věci pohybují v nepřítomnosti gravitace.“

Gersa se neptala, kdo byl Einstein. Ani u postapokalyptických vidláků by některá ignorantská tvrzení neprošla.

Sagreda pokračovala. „Předpokládejme, že padám z ústí této jeskyně, a budu pořád padat na východ v kruhu. Ale předpokládejme taky, že jste vypadla chvíličku přede mnou, odněkud kousek víc na západ. Proletíte kolem mého počátečního bodu, zatímco já jsem se sotva začala hýbat, takže jste měla čas nabrat dost rychlosti na to, abyste se dostala přede mně. Je to to, co by se stalo? Proletěla byste kolem mě?“

„Samozřejmě.“ Gerse se to nelíbilo, ale Sagreda se nemohla spolehnout na nic víc, než na ženina vlastní tvrzení o Změně. Gravitace vás táhla na východ, v kruhu. Začnete v klidu a budete postupem času zrychlovat.

„Pojďte se mnou chodit v kruhu, a předejděte mně,“ vyzvala ji Sagreda.

„Opravdu musím?“ zeptala se Gersa kysele.

„Klidně se mi pak můžete vysmát.“

Sagreda odstoupila dál od ústí jeskyně. Gersa se k ní váhavě připojila, začala obcházet v oblouku proti směru hodinových ručiček a její kroky zrychlovaly, jak se zezadu přibližovala k Sagredě. Sagreda počkala ještě vteřinu nebo

dvě než započala vlastní pád – příliš pozdě na to, aby zabránila Gerse ji předejít a pokračovat v kruhu.

Sagreda triumfálně spráskla ruce. „Přišla jste zezadu zleva...a pokračovala dál přede mně, stále po levici! Tak by to vypadalo, kdybyste padala kolem mě. Ale Einstein řekl, že každý padající objekt se zblízka zdá padat po přímce. Přímka nemůže přijít zleva a pak zase pokračovat doleva. Kdyby vaše cesta přetnula moji, když budeme padat, měly by se překřížit! Nemůžete se přiblížit zleva a pak se zase vracet!“

„Kdyby ten kruh byl větší,“ protestovala Gersa, „ani bys nevěděla, že jsem byla po levé straně! Myslela by sis, že se přibližuju přímo zezadu.“

Sagreda to zvážila. „Kdybyste chtěla tvrdit, že *jakákoliv* dostatečně mírná křivka vypadá rovně, Einsteinova myšlenka by byla zbytečná. Proč by se vůbec namáhal to říkat, když by to o gravitaci vlastně neříkalo vůbec nic?“ Na okamžik o tom přemýšlela. „Kdybyste měla dva satelity na stejné oběžné dráze, ale pohybovaly by se opačnými směry, pak by se skutečně měly střetnout čelem. S tímto standardem musíme věci porovnávat: tady nejde tvrdit, že na velké oběžné dráze by to prošlo.“

Sagreda byla připravena předstírat kolizi, pokud by to mělo vysvětlit rozdíl, ale Gersa změnila taktiku. „Nevíš, kolik se toho při Změně změnilo,“ řekla.

„Nemohlo to být zase tak radikální, když moje atomy nevybuchly.“

„Teorie strun!“ vytasila Gersa zoufale. „Extra dimenze! Energie z vakua!“

„To těžko.“ Sagreda si nepamatovala, že by některý z těch jevů studovala, ale byla si téměř jistá, že všechny zahrnovaly pokusy stavět na předchozích vědeckých objevech, ne snahu je zahodit. *Volný pád* by měl mít ty stejné vlastnosti v jakékoliv geometrii. Jakkoliv divoce zakřivený, multidimenzionální časoprostor by se někdo mohl snažit vymyslet v naději, že padající tělesa začnou zrychlovat do kruhu, měl by smůlu.

„Tak v čem je ten trik?“ zeptala se Sagreda rozhodně. Kráčela k ústí jeskyně. „Je tam venku zrcadlo?“

„Ne.“

Sagreda dosáhla okraje bezpečného povrchu jeskyně a stála tam se sluncem zářícím vzhůru pod její bradu, prsty na nohách na okraji skalnatého výstupku, který vypadal jako nachystaný k tomu, aby z něj šlo vykročit do nekonečného pádu.

„Jestli spadneš,“ varovala ji Gersa, „opravdu spadneš.“

Sagreda měla potíže chápat, jak tato iluze mohla být tak bezchybně vykouzlena. Zrcadlo přímo pod jejíma nohama, skloněné ve čtyřiceti pěti stupních, by odklánělo její pohled dolů do horizontální polohy. Ale pak by před ní muselo být druhé zrcadlo, nahnuté nahoru k obloze, a bránit jí v přímém pohledu na krajinu před ní, aniž by skrývalo krajinu zrcadlenou. A když se podívala na stranu, a viděla jen další holou skálu, táhnoucí se až k horizontu...

„Musím to zkusit,“ oznámila, a posunula přední část chodidla pravé nohy přes okraj skály. Její tělo nesouhlasilo, a začalo naléhavě velet k návratu. „Nebo bych možná měla zkusit házet kameny, dokud se mi nepodaří některé to

zrcadlo rozbít.“

„Nejsou tam žádná zrcadla,“ oznámila Gersa unaveně. „Je to všechno digitální.“

„Digitální?“ Sagreda se na ni otočila, zaskočená tím přiznáním. „Myslíte jako projekce? Jako v IMAXu?“

„Spíš jako ve virtuální realitě.“

Sagreda si sáhla na obličej. „Ale já na sobě nemám žádné brýle. Cítila bych, kdybych měla brýle.“

„Od časů brýlí se věci pohnuly trochu dál,“ odpověděla Gersa.

„Kam se pohnuly? Ke kontaktním čočkám?“ Sagreda si vrazila prst do koutku oka a začala hledat zdroj klamu. Gersa k ní přistoupila, vzala ji za ramena, a odtáhla ji od ústí jeskyně.

„Kam se věci pohnuly?“ dožadovala se Sagreda. „Mám zavedený drát do mozku? Mám v lebce čip? Co mi předkládá všechny tyhle nesmysly?“

„Došlo to k úplnému nahrazení,“ řekla Gersa. „Nemáš žádné oči, žádný mozek, žádné tělo. Je to všechno digitální: ty, já, i všechno kolem nás.“

Sagreda cítila, jak se jí podlamují kolena, ať už byly digitální, nebo ne. „Proč bych vám měla věřit?“ zeptala se hořce.

„Když je pravda tohle, proč jste mi předtím lhala?“

„Abych ti usnadnila život,“ řekla Gersa posmutněle. „Věděla jsem, že šance není velká, ale zkusíme to s každým nováčkem.“

„Zkoušíte, jestli si zvládne myslet, že tohle je skutečnost?“

„Ano.“

Sagreda se zasmála. „Proč by pak měl být můj život snazší?“

„Tohle je herní svět,“ odpověděla Gersa. „Ale my nejsme platící zákazníci; jsme jen součást scenérie. Naším zaměstnáním je hrát, že jsme prožili celé životy tady, nic jiného neznáme, a bereme to celé vážně. I chytřejší desetileté děcko by tenhle svět prohlédlo za pět minut – ale když z role vystoupíme před zákazníkem a dáme najevo, že víme, že je to iluze, je konec.“

„Je konec s čím?“ Zeptala se Sagreda.

„Je konec, smažou tě.“

2

Celá „vesnice“ Soví skrýš byla vlastně malá síť jeskyň, které se napojovaly na tu, ve které se Sagreda probrala. Gersa ji vedla temnou chodbou k sluncem zalitému výklenku, kde čekala uvítací party: půl tuctu lidí a příkrývka, na kterém bylo rozloženo několik nuzných porcí různých jídel.

„Je to naše předpovězená?“ zeptal se Gersy mladý muž.

„Ne, Matisi.“

Sagreda se zamračila. „Předpovězená?“

„Svatý Blázen se sílou uvěřit, že toto je skutečnost,“ odpověděl Matis. „Dlouho jsme prorokovali příchod cizince, který by nás naučil, jak si zatemnit zrak.“

„Nějakou dobu mi trvalo, než jsem tu pásku z očí strhla,“ připustila Sagreda.

„Šlo ti to dobře,“ ujistila ji Gersa. „Některým lidem to trvá i celý den, jak jsou zmatení po příchodu.“

Gersa ji představila ostatním. „Sagredo, tohle je Matis, Setis a Jetis,“ řekla, a ukázala postupně na tři neupravené muže. Ženy působily, že vynaložily víc úsilí alespoň na své zevnějšky, když už ne na svůj výběr jmen. „Císa, Gísa a Tísa.“

„Opravdu?“ Sagreda se ušklíbala. „Kde jsou Mísa a Lísa?“

„Musíš se držet dané kostry,“ zpražil ji Matis přísně. „Myslíš si, že před zákazníky budeš Sagreda? Na to zapomeň.“

„Nemohla bych být cizinec s trošku... obvyklejším jménem?“ zaprosila Sagreda.

„Chceš doopravdy vyzkoušet, co se stane?“ zeptala je jí významně Císa.

Sagreda měla ohromný hlad. Na pozvání Gersy se posadila se zkříženýma nohama u pokrývky a zkusila kousek sýra. Chuť byla neobvyklá, ale nebylo to špatné. „Takže při výrobě musíme sami projít celou tou šarádou? Podojit simulovanou krávu...?“

„Kozu,“ opravila ji Tísa. „Copak ji v tom necítíš?“

Sagreda se začala rozhlížet po známkách chovu zvířat, ale místo toho její pohled zaujalo něco jako sluneční hodiny na zdi: dřevěný kolík zaražený do praskliny ve skále, kolem kterého byla vyryta řada křivek, zaznamenávajících stín.

Ještě si netroufla se někoho zeptat, jak dlouho tu jsou, ale křivky vypadaly, jako by byly vytvářeny a zpřesňovány během alespoň dvou průběhů celým rokem.

„Takže koho napadlo to s tou Pohromou?“ zeptala se. Bylo to, jako by se někdo snažil vytvořit exotický nový svět, ale věděl tak málo o tom, jak funguje ten skutečný, že dokázal vymyslet jen paskvil plný nekonzistencí.

„Když přijdou zákazníci ve skupině,“ řekl Matis, „občas se spolu normálně baví. Zdá se, že se shodují v tom, že tento svět je založený na úplně neznámém brakovém románu nazvaném *Východ* od nějakého Williama Tushe.“

Sagreda se trochu zasmála. „Proč? Kdo by si dal tolik práce, aby takovou knihu přivedl k životu?“

„Nikdo – leda, že by to nebyla vůbec žádná práce,“ odpověděla Gersa. „Cena počítačových výpočtů se od časů, se kterými jsme obeznámeni, musela řádově snížit, a většina kroků musela být zautomatizovaná. Na to, co tu máme, nebyl potřeba tým a rozpočet jako na natočení *Pána prstenů*. Pravděpodobněji prostě někdo prohnal eknihu aplikací na vytváření světů, a potom najal pár digitálních návrhářů, aby to trochu vyšperkovali. Nejspíš existuje několik milionů dalších světů, vytvořených podobným způsobem. Nemám to jak dokázat, ale je to logické: proč by se jinak někdo zabýval takovýmto odpadem? Na YouTube taky šlo najít cokoliv, i tu nejhlupejší kýčovitou reklamu na zázračný přípravek k obnovení růstu vlasů. Dokud jsou náklady triviální a z celého procesu může někomu pár centů kápnout, lidi prostě budou do stroje sypat i srágorý.“

Sagreda se s touto děsivou vizí chvíli potýkala. „Miliony světů... všechny s lidmi, jako jsme my? Stačila by mi *Pýcha*“

a předsudek.“ Zarazila se. „Jenže kdo teda sakra jsem, a jak to, že jsem o téhle knize vůbec slyšela? Jak si ji můžu pamatovat, když si nepamatuju ani obličej vlastní matky?“

Matis řekl: „V soukromí o nás zákazníci mluví jako o ‚kompech‘.“

„Jakože jsme počítačové?“ tipnula si Sagreda.

Matis rozhodil rukama. „Možná – ale mám teorii, že to znamená spíš ‚kompozitní‘. Kdybychom byli umělé inteligence, vytvořené z ničeho, proč by nás nacpali tolika znalostmi o skutečném světě, když by nám to jediné ztěžovalo fungování v našich rolích tady?“

„Záleželo by to na metodě výroby,“ ozvala se Tísa. Vypadala ze všech žen nejstarší, ať už to znamenalo cokoliv. „Jestli existuje nějaká běžná umělá inteligence, kterou si jde levně koupit – nebo ukrást – standardní model by mohl mít zabudované znalosti, které by byly užitečné pro aplikace ve skutečném světě. Jakýkoliv odklon od základu by byl nákladná záležitost, a nikdo si nebude vytvářet vlastní varianty na míru s takovým druhem hlouposti, jakou by vyžadoval tento svět. Takže nás tady prostě nasadí v základní variantě, a doufají, že se na to aklimatizujeme.“

„Má to jednu závadu,“ odpověděl Matis, „a to je datum odříznutí.“ Otočil se na Sagredu. „Jakou nejpozdější světovou událost si pamatuješ?“

„Nemám tušení.“

„Jedenáctého září?“ zeptal se jí.

„Samozřejmě.“

„Barack Obama?“

„Ano. Americký prezident.“

„Kdo nastoupil po Obamovi?“

Sagreda zakroutila hlavou. „Nevím.“

„A jaký film držel rekord v nejvyšších tržbách?“

„*Titanic*?“ hádala.

„Někteří lidé říkají *Avatar*.“ Matis se zasmál. „Což by vyvracelo mou teorii, protože znám děj a zní to děsně. Ale to, že na tom vydělali spoustu peněz, neznamená, že se to nemuselo líbit mým dárcům.“

„Dárcům?“

Matis se k ní naklonil; jeho dech byl přesvědčivě nechutný. „Předpokládejme, že si pár desítek tisíc lidí nechalo zmapovat mozky kvůli nějakému lékařskému výzkumu, někdy v raných letech jedenadvacátého století. Rozlišení v té době ještě nebylo takové, aby tyto lidi šlo reprodukovat v digitální podobě – jako jednotlivce – ale v nějakém bodě začalo být možné použít tyto data *en masse* k vytvoření kompozitů. Každý dárcem by s ostatními sdílel ty stejné základní neuronové struktury, ale mohly by se vynořit i další věci, které měli společné: většina z nich mluvila anglicky, většina z nich slyšela o Elvisi Presleyovi a Albertu Einsteinovi... všichni také měli nějaký objem obecných znalostí a selského rozumu.“

Sagreda se teď cítila víc dezorientovaná, než když vystrčila hlavu ven z jeskyně. „Jestli jsme všichni byli vytvořeni ze

stejného objemu dat, proč nejsme stejní? Nebo kdyby zpracovávali pohlaví odděleně, proč má mysl není totožná s myslí Gersy?“

„Vážený průměr,“ odpověděl Matis. „Aby mohli vytvořit různé kompy, budou klást různý důraz na různé dárce. Nejde sice obnovit žádnou z původních osobností, ale možnosti pro každý remix jsou neomezené.“

„A tito ‚dárce‘ s tímhle vším prostě souhlasili?“ Sagreda nepřítomně popotahovala za okraj špinavé piknikové pokrývky. „Jasně, dobrý, do toho: klidně můžete nějaký odštěpek mé mysli vzkřísit v tolika brakových virtuálních realitách, v kolika jen chcete.“

„Možná darovali své mozky posmrtně,“ řekl Matis. „Možná všechna ta data po čase skončila jako veřejná, a v době, kdy se objevily techniky, jak je vytvarovat do kompozitů, už to nešlo nijak zastavit. Tím chci říct, že kdybychom byli umělé inteligence bez jakékoliv spojitosti s lidskými předky, chápal bych, kdyby se naši tvůrci rozhodli neučit nás nic o naší vlastní povaze – ale proč by vynechali tolik dalších věcí o současném světě? Války, světové vládcy, jiné nové technologie? Odříznutí dává smysl jen v případě, že všechny naše znalosti byly získány desítky let nazpět, a ať už nás přivedl k existenci kdokoliv, neměl na to, aby si s nimi pohrával – mohl nás jen spustit ve virtuálním prostředí jako je toto a nechat nás učit se v nich běžným způsobem. Kdybychom byli ponořeni v nějakém uvěřitelnějším literárním díle, možná bychom mu podlehli a postupně vypustili všechno to, co si myslíme že víme, protože nic dalšího by tomu nenasvědčovalo. A možná to je to, co se některým kompům stane: možná měli dost štěstí, aby měli světy, kterým můžou věřit. Ale jediné, co můžeme dělat v tomhle světě, je předstírat a snažit se udržet zákazníky

spokojené.“

Sagreda ztratila chuť k jídlu. Postavila se na nohy a odstoupila od uvítacího pikniku. „A kam se poděl zákaz otroctví?“

Gersa řekla: „Kolik set let trvalo, než ho poprvé zakázali? Ať už jsme cokoliv, je nás příliš mnoho, jsme příliš levní a je příliš jednoduché nás umlčet, než abychom mohli počítat s nějakou emancipací. Jestli počítače komunikovaly s lidmi padesát let – a byly čím dál přirozenější – půlka světa je teď už možná rozhodnutá, že je jedno, co říkáme nebo děláme – nemáme o nic větší nárok na základní lidská práva než hlas, kterým jim z navigace napovídá, kam odbočit.“

Sagreda se sklonila a rýpla do odřené kůže na svém pravém koleni. „Popelka prosící, aby mohla utéct z pohádkové knihy, by asi vyděsila každého. Ale kdyby se nám podařilo rozčísnout ty nesmysly a prostě ukázat naši pravou podstatu–“

Setis vyprskl rozkousané jídlo na deku. Až doteď si rozhovoru nevšímal a zatímco Sagreda kladla své naivní dotazy, spokojeně se cpal. „*Ukázat naši pravou podstatu* je ten nejrychlejší způsob, jak se odepsat. Stačí jedině slovíčko zákazníkovi, ze kterého by bylo jasné, že víš, že tam venku je větší svět, a–“ pozvedl mastnou ruku a namířil si dva prsty na spánek.

3

„Menuju se Janis. Nechci vám ublížit. Jestli mně na noc ubytujete, můžu s váma směnit nějaký kov.“ Když se objevila mužova měsícem osvětlená hlava a jak se pak snažil bezpečně zachytit rukama na podlaze jeskyně,

Sagredě se vynořily vzpomínky na celý soubor fraškovitých komedií, ve kterých protagonisté trávili čas lezením dovnitř a ven okny bytů.

Koutkem oka se podívala na Gísu, která jemně přikývla. Sagreda vykročila vpřed a pomohla Janisovi přes okraj vchodu. Byl to vousatý, rozložitý muž ve středním věku, a smrděl stejně autenticky jako kdokoliv místní. Sagreda se snažila na něho nezírat, zatímco se snažila představit si místo, ve kterém se nacházelo jeho tělo z masa a kostí. Její kolegové se sice donekonečna bavili o King Kongovi a Coca Cole, ale první skutečná osoba, kterou potkala a která měla znalosti jak přesnější, tak aktuálnější, než jejich zašlý společný základ, nesměla být do jakékoliv skutečné diskuze zapojena. Ze všech krutostí tohoto světa řadila tuto na druhé místo, hned po toaletách.

„Vítej, Janisi. Mé jméno je Sísa.“ Sagreda věděla, že by se měla k cestovatelům stavět obezřetně, ale tento muž s ní nejspíš nesdílel pocit bodavého hladu. Jestli měla některá ze stran být v pokušení vyzkoušet kanibalismus, byla ona sama ten nejmotivovanější kandidát.

Gísa se představila sama a přešla rovnou k věci. „Zmínil jste kovy?“

Janis se zabořil do svého batohu a vytáhl zhruba pět trochu zrezavělých pravoúhlých spojek, dlouhých asi šest palců. Gísa spokojeně zabručela a přijala je. „Jedna noc,“ řekla. „Bez snídaně.“

Janis vypadal s tímto ujednáním spokojeně; definitivně nebyl místní. Sagreda uvažovala, jestli spojky skutečně vyhrabal z něčeho na způsob umělého archeologického naleziště, nebo jestli je koupil za skutečné peníze před

započetím hry jako nějaký druh herní měny.

„Potřebujete něco pod sebe?“ zeptala se ho Sagreda.

„Ne, dík.“ Poplácal svůj batoh. „Mám tu všechno, co potřebuju.“

„Odkud jste?“ vyzvídala.

„Zdola z východu,“ odpověděl nepřístupně.

„Ale odkud přesně?“

„Z Orlího nářku,“ řekl Janis, zatímco ze svého batohu vytahoval rozedranou kozí kůži.

„To je pěkně dlouhý výlez.“

„Pár dní mi to zabralo,“ připustil. „Ale copak mám na výběr? Směřuju na západ, bojovat do bitvy. Povinnost je povinnost.“

„A gravitace je gravitace,“ odvětila Sagreda kysele.

Janis se zasmál. Skopl z nohou boty a rozložil se na své kozí kůži. „S tím nejde nesouhlasit.“

Sagreda a Gísa držely tu noc hlídku u vstupu do doupěte za nimi, toho jediného, který byl příliš široký, než aby se dal zablokovat. Gísa se vrátila na své místo u zdi, netečná, a nejspíš občas pospávala, ale Sagreda v přítomnosti hosta z jiného světa nedokázala zůstat potichu.

„Náš život tady je pěkně tvrdý,“ začala.

„To jo,“ souhlasil Janis. „Poslední zima byla brutální; v Orním

nářku jsme přišli o tři hlavy, a celá jedna zahradní terasa přišla o půdu kvůli větru.“

Jedeme v tom spolu? Ale hovno. Sagreda zkusila jiný přístup. „Věříte ve stvořitele?“

Janis odpověděl opatrně: „Možná.“

„Myslíte, že spravedlivý Bůh by dal svému lidu možnost těžít z vlastní chytrosti? Možnost používat rozum na řešení svých problémů, překonat nepřízeň osudu a vzkvétat?“

„Bůh na nás neseslal Pohromu,“ oponoval Janis. „To bylo čistě lidské dílo.“

„Jste si jistý?“

„Tak to říkají příběhy. Naše vlastní hříšné volby způsobily náš pád, na východ od Edenu.“

Sagreda se musela držet, aby posměšně nevyprskla, ale Janis se teprve rozehříval. „Ze Změny jsme se naučili, že je zbytečné se o něco snažit,“ pronesl. „Můžeme strávit celý život snahou dostat se vzhůru – ale povede to jen k tomu, že nás to vrátí zpátky na místo, odkud jsme začali.“

„A myslíte, že to je lekce, kterou stojí za to se naučit?“ Tushův opus už tak zněl jako naprosto hloupý pokus o únik před realitou, ale jestliže byla Změna skutečně zamýšlena jako metafora, muselo to představovat vrchol neohrabané strojenosti.

Janis jí neodpověděl přímo. „Když cestuji, život mi nabízí svá odškodnění,“ básnil. „Každé ráno se probudím, pomiluji se s krásnou ženou, poměřím své síly se skálou a větrem, a

potom si zapíšu své myšlenky do deníku.“

„To zní romanticky,“ odpověděla Sagreda. „Máte nějakého dodavatele žen, nebo je taháte z krabičky...?“ Zarazila se právě v čas; ve světě Východu žádné krabice s papírovými kapesníčky nebyly.

Janis vyloudil zpupné, pobavené zachrochtání.

Sagreda řekla: „Jediná věc, která činí život snesitelným, je vědomí, že se svět nechává odhalit zkoumáním. Pod vším tím chaosem je vždycky možné vnímat nějaký řád – nějaký smysl, který můžeme najít ve zdroji našich potíží. Co nás činí lidmi je naše touha tyto věci chápat dost na to, abychom je mohli zlepšit.“

Janis na návnadu nereagoval. „Myslím, že musí existovat stvořitel,“ rozhodl se. „Ale ve světě nevidím ani tak řád, jako spíš... takovou jako ironickou inteligenci.“

Sagreda si nedokázala představit nic ironičtějšího, než nalézání inteligence v uspořádání tohoto světa. „A jak mi to pomáhá žít lepší život?“

„Ah, ‚pokrok‘,“ ušklíbl se Janis.

„Jediná věc, která brání mému vlastnímu pokroku,“ řekla Sagreda, „je to, že síly, se kterými se kdysi dalo jednat na rovinu, jsou teď pohřbené příliš hluboko na to, aby se jich dalo dosáhnout. Teď už se nemůžu dotknout ničeho jiného, než povrchu, který je následkem pouhého rozmaru.“

Janis se nadzvednul na loktech a podíval se na ni zpříma. Jeho hlava tvořila jen siluetu na pozadí šedé oblohy za ním. Sagreda přemýšlela, jestli už zašla příliš daleko, když

odhalila, že všechno chápe. Měli zákazníci na svém rozhraní k dispozici velké červené tlačítko na stížnosti, na které stačilo ťuknout, aby se zbavili každého, kdo by se odvážil narušovat jejich nezasloužené pohroužení?

„Ale kdo by to mohl změnit?“ zeptal se Janis. „Ať už Bůh existuje nebo ne, tyto věci nejsou v rukou takových, jako jsme ty nebo já.“

#

Sagreda se po hmatu dostala ke vstupu do Matisovy komnaty, zůstala tam stát a naslouchala jeho dechu. Všimla si změny, když se probudil, a slyšela, jak se pohnul.

„Jsi to ty?“ zeptal se.

„Ano.“

Ostatní ženy ujistily Sagredu, že nemůže otěhotnět. Neexistovalo nic jako dítě-komp, natož skutečně narozené dítě. Pomalu kráčela k Matisovu pachu, až narazila na jeho nataženou ruku; nevšimla si, že vstal. Rozesmála se a pak začala plakat.

„Ššš.“ Chvíli ji držel za ramena, a pak ji objal a začal ji kolébat sem a tam.

„Kdybych skočila,“ řekla, „možná by to nebyla sebevražda. Možná by mně použili někde jinde. Mohla bych se probudit v jiném světě, někde, kde by byl život čistý a pohodlný.“

„Třeba v *Moby Dickovi*?“ zavtipkoval Matis.

„Byly tam vůbec nějaké ženské postavy?“

„Možná něčí manželka nebo milenka, někde na souši.“

„Znala bych pořád pravdu?“ uvažovala Sagreda. „Podařilo by se mi na to přijít, kdybych se probrala v Nantucketu v devatenáctém století se zvláštním pocitem, že prezidentem byl černoš, a samořídící auta už byla na dosah?“

„Nevím,“ řekl. „Ale nemyslím si, že bys to měla riskovat.“

4

Sagreda nechala kozy pást a přidřepla si k prameni, ke kterému je přivedla pít. Zatímco zvířata skákala dál po úzké římsce a zkoušela ulovit výhonky, které se čerstvě prodraly zeminou, nachytanou v kapsách ve skále, zírala Sagreda na vodu v místě, kde se tříštila o dno „přírodní“ nádrže, a podivovala se nad tím, jak skutečným dojmem tento tenký čůrek vody působí, a nad způsobem, jakým komplexní povrch kapaliny zachycoval světlo.

Ať už tomuto světu dovolili vzniknout jakkoliv slizcí internetoví podnikatelé, museli se dostat k nějakému druhu obecného herního enginu, vytvořeného lidmi, kteří do nejmenšího detailu chápali, jak funguje skutečný svět. Dosáhnout toho, aby iluze tekoucí vody vypadala tak *věrně* nebylo nic jednoduchého; oči zákazníků i kompů by byly nemilosrdně citlivé na jakoukoliv chybu v něčem tak povědomém.

Herní engine musel počítat s tím, že drobné detaily jako byl tento musí vypadat přesvědčivě – a během Sagrediných čtyřiceti devíti dnů života ještě nenarazila na žádnou očividnou absurditu. Klam musel být nalepen na hotový svět, nebyl zapsán hluboko do jeho jádra: konec konců *neexistovaly* premisy, které by mohly dát vzniknout

uvěřitelné fyzice všednodenních objektů kolem ní a zároveň zákonům jako z kresleného filmu, které tento svět projevoval v širším měřítku.

Otázkou bylo, jestli dokáže najít způsob, jak tento rozpor využít.

Dalšího dne si Sagreda připnula opasek na náradí a přinesla si sebou palici a dláto. Zatímco kozy hledaly pastvu, našla si místo na útesu přímo nad pramenem, a zaútočila na skálu větší silou.

Dláto, které vesničané obdrželi jako platbu od cestovatele, bylo artefakt z časů před Pohromou, a každý náraz jeho ocelového hrotu vystřeloval odštěpky žuly. Sagrediny paže začaly bolet, ale pokračovala a dopřávala si jen krátké přestávky, aby si opláchla obličej a napila se z pramene. V raném odpoledni byla její tunika nasáklá potem, ale vytvořila svislý zářez, který měl na výšku asi tři stopy vysoký a na šířku a do hloubky několik palců.

Už jí nezbyvala žádná síla, a herní svět bral celé účetnictví okolo vydané síly a jejího doplňování velmi vážně. Její svaly zůstanou unavené, dokud nebude mít možnost se najíst a vyspat.

Když si zpátky ve vesnici sundávala opasek, všiml si jí Matis. „Tesáš tam venku sochu?“ zavtipkoval. „Vždycky jsem si říkal, že bychom si tu mohli udělat vlastní Mount Rushmore.“

„Ne tak docela.“

Usmál se a vyčkával, až bude pokračovat. Sagreda řekla: „Ověřuju si takové tušení. Kdybys mi chtěl pomáhat, budeš

vítán.“

„Momentík, jen mrknu do kalendáře, jestli něco nemám.“

Ráno vyrazili spolu s kozami, které je vedly podél římsy. Když dorazili k prameni, Matis si všiml výsledků Sagredina úsilí.

„K čemu to bude?“ zeptal se. „Jestli se nám snažíš zajistit vodovod, je tohle trochu zvláštní začátek.“

Sagreda řekla: „Klidně si ze mě dělej legraci. Když se ukáže, že jsem idiot, budeš první, kdo se to dozví.“

Střídali se v tesání do skály. Sagreda žasla, o kolik jednodušší to bylo s druhým párem rukou. Dovolovalo jí to každých pár minut odpočívat a zároveň si stále vychutnávat pohled na neustálé prohlubování kanálku.

Bylo chvilku po poledni, když se prolomili k vodě v horní části zářezu. Vytekla z drobného otvoru a klouzala dolů po povrchu skály.

„Tohle je to, čeho jsi chtěla dosáhnout?“ zeptal se Matis, a utíral si prach z čela. „Nebo si z tebe tenhle svět dělá blázny?“

„Zatím ani jedno.“ Sagreda ukázala na celou délku zářezu. „Musíme zajistit volnou cestu až dolů do nádrže.“

Matis se nepřel. Podal jí dláto a tak pokračovala v práci.

Logicky vzato, voda „musela“ stékat dolů prasklinami uvnitř ve skále, až dotekla k otvoru-prameni. Palec za palcem Sagreda tento skrytý tok odhalovala. V půlce práce to vypadalo nadějně, ale stále to nebylo jisté. Od té chvíle ale

byl tok čím dál tím jasnější, až už nebylo pochyb.

Byl to Matis, kdo zasadil poslední ránu a roztříštil poslední zbytky zapouzdření. Opřel se o skálu a třepal pravou rukou, aby si uvolnil svaly.

„Tohle byla nejtěžší práce za poslední rok.“ Podíval se dolů na malinký vodopád. „Takže... voda tu nevzniká jen tak? To jsi chtěla dokázat? Nezačíná existovat nějakým kouzlem až u pramene – a kdybychom byli dost odhodlaní, mohli bychom pravděpodobně sledovat její tok dokola celé planety?“

„Zase tak velké ambice bych neměla,“ usmála se Sagreda. „Ale upřímně, nevidíš žádný rozdíl?“

„Jaký rozdíl?“

„V tom, jak voda dopadá do nádrže.“

Matis se podíval znovu. „Víc to cáká.“ Kapky stříkaly z nádrže, rozlétaly se od útesu a tříštily světlo do jemné duhy, jak padaly dolů do zapomnění.

Sagreda řekla: „Cáká to víc, protože voda padá rychleji.“

„Máš pravdu.“ Matis se zachmuřil. „Ale proč? Protože teď padá vzduchem místo aby tekla skálou nebo po skále?“

„Nevím, jaký by v tom byl rozdíl ve skutečném světě,“ připustila Sagreda. „Ale pro nás, protože ji teď vidíme padat, by to vypadalo nerealisticky, kdyby přitom nezrychlovala. Pořád se vynořuje ze skály nesmyslně pomalu, ale to není něco, čeho by si oko všimlo, protože horské prameny ve skutečném světě nad sebou nemívají

vodní sloupec vysoký desítky tisíc mil.“

„Ah.“ Matis se zahleděl nahoru na západ. „Takže ty myslíš, že bychom tohohle jevu mohli využít víc?“

Sagreda řekla: „Proč ne? Herní engine má za úkol zařídit, aby všechno vypadalo tak realisticky, jak je to jen možné. Když ho donutím aby nám *ukazoval* vodu padající z výšky, bude dopadat na dno stejným způsobem, jako skutečná voda.“ Zastavila se. „Dobře, možná můžeme narazit na nějaký limit, kde se rozhodne, že by nikdo nepoznal rozdíl. Ale už dávno předtím tam budeme moct umístit kolo.“

„Kolo?“ Matis se zasmál. „Chceš postavit vodní elektrárnu?“

„Dostáváme někdy od cestovatelů magnety?“

„Nemyslím si.“

„Tak se raději budu držet původního plánu.“

Matis se obrátil tváří k ní a na okamžik přitom nechal jedno chodidlo viset nad nekonečným útesem vedle sebe. „Což je?“

„Využijeme tu energii, abychom kopali do skály. Pro začátek prodloužíme trasu pádu, což dá vodě víc síly.“

„Víc síly k čemu?“

Sagreda rozpažila ruce na studené žule. „Abychom mohli vykopat jeskyni tak vysokou, že si sotva všimneme stropu, a tak hlubokou, že si sotva všimneme okraje. Dost velkou na to, abychom mohli farmařit na rovné zemi. Dost velkou na to, abychom mohli zajistit bezpečí a dost jídla třeba pro sto lidí.“

5

„Jeskyně takové velikosti by se okamžitě zřítily,“ předpovídal Setis.

Sagreda si mezi prsty pohrávala s tyčinkou okru. Jak odstoupila od stěny, aby se mohla podívat na celou kresbu, náhle jí začala připadat neumělá, jako dětské pokusy s voskovkami. Ale nechystala se opustit svou vizi po první námitce.

„Celý povrch této planety už by se býval roztrhal vlastní vahou,“ odvětila. „A my budeme diskutovat o nepravděpodobně velké jeskyni?“

Setis řekl: „Ty sama jsi nás právě upozornila, že záleží jen na tom, jak věci vypadají. Samozřejmě že celý povrch této Země na ničem neleží... ale uvědomit si to zabere deset vteřin racionálního přemýšlení. Obrovská díra v úbočí by způsobila, že skála nahoře bude *viditelně* bez opory. Jediná forma absurdity, kterou tento svět nemůže dovolit, je absurdita, které by i ten nejhlupečtější zákazník porozuměl na první pohled.“

Sagreda se rozhlédla, jestli ji někdo z ostatních nepodpoří, ale nikdo se nechystal odporovat Setisovi. „Takže co by se mělo stát?“ dožadovala se. „Ze stropu začnou padat kameny, ty zaplní jeskyni... což vytvoří novou jeskyni v místě, kde byl strop, stejně velkou jako byla ta první. A ta taky spadne, a bude padat dál na západ: obrovská díra, která pohltí všechno nad sebou.“ Nebo, kdyby se díra od severu na jih s každým kolapsem trochu rozšířila, pohltila by postupně všechno, tečka.

Gísa řekla: „Nebo by se to tu prostě mohlo zresetovat. Hra

by začala od začátku s novým obsazením.“

Sagreda cítila, jak jí po zádech přeběhlo mrazení. Ani by to nemusela být vědomá genocida; pochybovala, že by tyto digitální tišiny dozoroval nějaký člověk. Ale kdyby to herní engine vzdal, a rozhodl, že už není možné dál udržovat tento obsah ani na minimální úrovni věrohodnosti, klidně by to mohlo vyvolat naprosto automatický proces, který by prostě celý aktuální stav smazal.

„Mohli bychom tam udělat sloupy.“ To promluvil Matis. „Nebo lépe řečeno nechat tam stát sloupy, a vytěžit jen kámen kolem.“ Sagreda na něj pohlédla, jak si hoví na podlaze v odpoledním slunci, a kření se jako blázen. „Dost mohutné na to, aby ‚unesly tu váhu‘,“ dodal, „ale ne tak tlusté, aby bránily světlu.“

Gersa se vesele uchechtla. „Proč ne? Místo abychom to vyhloubili všechno, necháme tam nějaké fíkové listy pro císařovu novou gravitaci. Lidé jsou zvyklí na velká prostranství v nákupních centrech, kde to celé drží jen na pár útlých betonových sloupech. Dojít k tomu, že by na to možná byly potřeba moderní materiály je ještě o krok za uvědoměním, že tenhle svět by se měl stejně celý rozpadnout.“

Sagreda zvedla svou tyčinku okru a přikreslila ke svému plánu půl tuctu svislých čar. Pak se otočila na Setise.

Řekl: „Udělejte mezi ty sloupy klenuté oblouky, a myslím, že by nám to mohlo projít.“

Klenuté oblouky by se zdály přenášet váhu stropu na sloupy. Vypadalo by to velmi starobyle a elegantně. Herní engine se velmi snažil lahodit oku, a oko by se neptalo: *Na*

čem stojí tyhle sloupy? Co brání dnu jeskyně, aby se nepropadlo?

6

„Proč jsem tak nervózní?“ zakřičela Gersa na Sagredu.
„Nikdo nás nemůže obvinít, že vystupujeme z rolí, ale stejně se z toho pohledu dělá špatně.“

Sagrada ten pocit sdílela, ale neměla v úmyslu nechat se jím zastrašit. Objala Gersu kolem ramen a odtáhla ji dál od okraje pozorovatelské plošiny. Stroj Mark IV byl jen šest nebo sedm stop pod nimi, ale pád na kolo v jeho horní části – natož do prostoru mezi třema roztaženými nohama, kde do vlhké skály neúnavně bušilo dláto – by se pravděpodobně nedal přežít.

Odhalený vodopád se teď táhnul nahoru nad otesávanou tvář útesu alespoň šedesát stop. Ať už šlo o čistou náhodu nebo o nějakou hydrologickou simulaci, původní pramen se ukázal být jen jednou větví, oddělující se od mnohem silnějšího toku. Za pomoci objemu, přidaného k rychlosti, se hloubícímu stroji dařilo rozbítet nějakých sto krychlových stop kamene za den.

„Ah, tady je naše návštěva!“ řekla Gersa. Ukázala na ženu, která šplhala řadou otvorů pro ruce a nohy, vytesaných do jižní strany útesu. Sagrada měla podezření, že většina jejích vlastních dárců by omdlela závratí už jen kdyby měli podobný výstup sledovat, ale ona sama už dosáhla bodu, kdy se jí to zdálo skoro normální.

„Meso! Jak se máte?“ Gersa natáhla ruku dolů a pomohla ženě nahoru na plošinu. „Jak se vám daří v Orlím nářku?“

Mesa se podívala na Sagredu. „Je...?“

„Zákaznice? Ne!“

„Tak mi říkejte Margaret. Mám toho otrockého jména dost.“

Gersa vypadala překvapeně, ale souhlasně přikývla. „Tohle je Sagreda.“

Margaret potřásla Sagredě rukou, a pak se otočila, aby si prohlédla bizarní stroj pod nimi, zasazený v příkopu a bombardovaný proudem. Krása stroje Mark IV spočívala v tom, že se dláto posouvalo automaticky od bodu přímo pod trojnožkou v rozšiřující se spirále, jak se postupně z navijáku odmotávalo omezovací lano. Sagrediny oči v tom viděly mimozemšťana, jak se snaží nabodnout ještěrku, která se skrývá v pěnicí vodě.

„Opravdu čekáte, že vám dáme půlku našeho kovu, jen abyste mohli postavit víc těchhle věcí?“ zasmála se Margaret. „Rozhodně to vypadá působivě, ale od vodou poháněného robota je to ještě dlouhá cesta k nějakým výsledkům, které bychom mohli sníst.“

„Zapomeňte na tu slíbenou kukuřici,“ řekla Gersa. „Možná pro vás máme lepší nabídku.“

Zpět v Soví skrýši nakrmili hosta kozím masem a sladkými bramborami, zatímco Sagreda vysvětlovala, co mysleli tou novou nabídkou.

„V tuto chvíli se všechna naše voda prostě rozstříkne a rozptýlí,“ řekla.

„Jakmile dopadne na dno, necháváme ji odtéct, a je z toho

sotva mlha. Ale kdybyste byli ochotní u vás dole něco málo postavit, není důvod plýtvat tak silným tokem.“

„Co postavit?“ zeptala se Margaret opatrně.

„Dejme tomu, že vodu proženeme nějakým esíčkovitým záhybem, čímž ji připravíme o většinu rychlosti, a vytvarujeme tak úzký odtok, jak jen bude možné. A nasměrujeme ho přímo dolů.“ Sagreda gestikulovala prstem a kreslila zamýšlenou cestu ve vzduchu. „Takže když budete připravení vodu odchytit, budete ji moci jakkoliv využít. Pohánět s ní nějaké vlastní kolo, něco odvést pro zavlažování... a prodat to, co zbyde, vesnici dál na východ.“

„Zavlažování by se hodilo,“ připustila Margaret. „Ale nevím, k čemu by nám bylo dobré vlastní kolo.“

„Ke kopání,“ navrhla Gersa. „Nemusíte se snažit vykopat něco tak velkého, jako má být Sagredina jeskyně, ale neříkejte mi, že by se vám nehodil větší prostor pro život.“

Margaret si to promýšlela. „Potřebovali bychom od vás poradit, jak vytvořit ten stroj.“

„Samozřejmě,“ odpověděla Sagreda. „Není důvod, abyste museli opakovat všechny naše omyly.“

„A musela bych to nechat projít hlasováním.“

„Ale doporučila bys to ostatním?“ zeptala se Gersa s obavami.

Margaret řekla: „Ráno moudřejší večera.“

#

Sagreda se během snídane snažila Margaret vysvětlit, jaké kusy kovu musí být zahrnuty v úspěšné výměně.

Nepřítomnost papíru a inkoustu ji přiváděla k šílenství; i kdyby všichni obyvatelé Orlího nářku s dohodou souhlasili, jakékoliv spory o detailech by byly téměř nevynutitelné.

O hodinu později se Sagreda posadila vedle Gersy s nohama visícíma přes okraj jeskyně, a pozorovaly Margaret, jak je opouští směrem na východ. Slíbila, že jim doručí zprávu do týdne.

„Chtěla bych, abyste mi odted' říkali Grace,“ řekla Gersa pevně.

„Proč ne Gerta?“ dobírala si ji Sagreda.

„Dej pokoj.“ Grace se podívala nahoru podél útesu, a zastínila si oči před sluncem. „I když budeme mít druhý stroj na kopání, bude trvat roky, než to dokončíme. Bude to jako stavět středověkou katedrálu.“

„Nemyslím, že by v katedrálách něco pěstovali. I když zvířata tam možná měli.“

„A jak se budeme prokopávat vší tou virtuální žulou, palec za palcem... bude to celé úprava, kterou by pár stisků kláves na tom správném počítači zařídilo v okamžiku.“

S tím Sagreda musela souhlasit. „Jak dlouho myslíš, že to je od chvíle, co hra začala?“ zeptala se. Grace dokázala odříkat celý seznam „předků“: začínal Tísou, která ji uvedla do světa, když se poprvé probudila, až nakonec k Batšebě, která se podle pověsti držela premis tohoto světa tak

pevně, že musela být buďto nevědomý zaváděcí program nebo pracovnice z vnějšku, placená za hranou upřímnost. Všichni předkové až na Tísu už byli pryč: některé viděli spadnout, ale o většině se věřilo, že skočili.

„Asi jedenáct let, když to celé dám dohromady,“ odpověděla Grace.

„Postupem času se přístup lidí změní,“ řekla Sagreda. „Možná odsud nebudeme moci sledovat, jak se to děje, natož abychom k tomu mohly nějak přímo přispět, ale jakmile o nás lidé začnou doopravdy uvažovat, bude to jen otázkou času, než nám dají svobodu.“

Grace se suše zasmála. „Sama jsi potkala zákazníky... a pořád si myslíš, že máme naději?“

„Čím hloupější a krutější budou,“ odpověděla Sagreda, „tím jasnější bude, že lidé bez těchto vlastností tenhle systém vůbec nechtějí používat. Kompové jsou lépe odpovídajícím vzorkem lidství. Pokud je většina lidí z masa a kostí jako my, nevěřím, že by byli tak necitelní, aby tohle mohlo pokračovat o mnoho déle.“

7

Sagreda táhla za kontrolní lano, dokud nezasunula stavidlo přes celou šířku výpustě a tím nezastavila tok na vnitřní rampu. Kopací stroje utichly, zatímco proud směřující dolů do Orlího nářku zdvojnásobil svou sílu. Naučila se oba zvuky milovat, ale nejvíc ji naplňoval hukot svislého proudu, čistý výraz síly a majestátnosti padající vody.

Trvalo pět minut, než ze dna jeskyně odtekl kal s odštěpkou kamene. Otesané žulové dno se lesklo na slunci. Sagreda se

obrátila k Matisovi. „Jdu zkontrolovat stroje,“ řekla.

„Půjdu s tebou,“ nabídl se.

Matis ji následoval dolů po žebříku. Podlaha byla kluzká, a jejich sandály na vlhké skále komicky vrzaly.

Odpolední slunce zasahovalo hluboko do jeskyně. Sloupy na dno vrhaly štíhlé stíny, které se během dne posouvaly jen málo, a jen o málo méně kvůli ročním obdobím, díky čemuž se snadno dalo sázet kolem nich. Sagreda si představovala řady obilí a zeleniny, trčící z pole bahna, které získali filtrováním vody z pramene. Herní engine už dříve na zkušebních políčkách tento plán dovolil; pokud měly precedenty nějakou váhu, nemohl je teď už nechat bez úrody.

Došli ke konstrukci, která držela šest strojů, které jezdily nahoru a dolů po útesu. Sagreda se vyšplhala na první stroj, který se zastavil asi deset stop nade dnem jeskyně.

„Jedno dláto je prasklé,“ hlásila, zatímco přejížděla prstem po tenké prasklině v oceli. Kdysi by ho nechala na místě a snažila by se ho využívat, dokud by se neroztříštilo, ale od chvíle, kdy při kopání v Orlím nářku narazili na uhelné žíly, vyplatilo se posílat poškozené nástroje dolů, aby je opravili ve slévárně.

„Tady je všechno v pořádku,“ zavolal na ni Matis z druhého stroje. Byl víc nahoře, téměř u stropu.

Sagreda vyjmula dláto z úchyty a připevnila si ho na opasek. Jak slézala dolů, uslyšela vrzavý zvuk, a lekla se, jestli nějakým nedbalým pohybem neuvolnila část podpůrné konstrukce.

Ale zvuk se linul od ústí jeskyně, daleko od otesávané stěny. Otočila se právě včas, aby viděla, jak se nejjížnější sloup uprostřed ohýbá, až praskl jako kuřecí kost. Jak obě poloviny padaly na zem, přidaly se k nim i kusy navazujícího oblouku. Zaplavil ji oblak jemného prachu a zahušťoval se, dokud zcela nezastínil sluneční světlo.

Sagreda se ohlédla po Matisovi a snažila se vymyslet, jak by se mohli zachránit. Ale jakmile by se propadl strop, byl by propad nezastavitelný: celý tento nesmyslný svět by se zhroutil vahou vlastních nekonzistencí. Povrch by se proměnil na sutiny a hra by se restartovala. Nebyla šance to přežít.

Kašlala prach a slepě hmatala ve vzduchu, jak se snažila najít znovu podpůrnou konstrukci a zorientovat se.

„Matisi!“ zakřičela.

„Jsem tady!“

Sagreda zamhouřenýma očima pátrala v přítmí, až ho spatřila, jak stojí o pár kroků vedle. Ale když konečně došlo na věc, nevěděla, jak mu říct sbohem.

„Opovaž se vrátit jako Ahab!“

„Neboj,“ přislíbil.

Vydala se k němu a představovala si, jak se probouzejí bok po boku: v chatě, v plechovém přístřešku, v poli. Nepotřebovala svět plný luxusu, stačil by svět, který by dával smysl.

Prach začal ustupovat sluneční záři. Matis k ní natáhl ruku,

kteřá vrhala šikmou temnou plochu stínu až na zem. Vzal Sagredu za ruku a stiskl ji.

„Poslouchej!“ řekl.

Sagreda neslyšela nic než padající vodu.

„Hraje si s námi,“ řekla. Jakmile proces jednou začal, neměl by mít důvod skončit.

Čekali, až se vzduch vyčistí. V ústí jeskyně ležela hromada kamení, ze které vyčnívaly větší kusy rozbitého sloupu. Ve strop přímo nad hromadou zela zubatá díra, ale nic dalšího nespadlo.

Nedávalo to smysl: nekonečné míle skály nad nimi nebyly po kolapsu o nic lehčí, a struktura, která se tvářila, že nese jejich váhu, byla kolapsem oslabena. Ale Sagreda musela připustit, že když vypne mozek a začne si prozpěvovat nesmyslné básničky, aby utišila hlásek, který jí tato fakta připomíná, vypadalo to, že se věci *usadily*. Jako dávná rozvalina, zničená časem ale stabilní ve své sešlosti. Tushova napodobenina gravitace zasadila úder její nestoudnosti, a udělala dost škody na to, aby si zachránila čest před nerozlišujícím publikem. Ale pak se z předem prohraného boje stáhla ještě předtím, než mohlo dojít k apokalypse.

Sagreda řekla, „Můžeme to tak nechat, jako úlitbu hernímu enginu. Přístupu světla to bránit nebude.“

Matis se třásl. Přitáhla si ho blíž a objala ho.

„Už tu někdo zemřel věkem?“ zeptala se.

Zakroutil hlavou. „Vždycky skočili.“

Sagreda udělal krok vzad a podívala se mu do očí. „Tak zkusme malý experiment,“ řekla. „Pojďme stárnout spolu. Pojďme zkusit, jak dlouho a jak dobře můžeme žít, když stejně musíme čekat, než do světa venku dorazí civilizace.“